

Rolnummer : 16
Arrest nr. 26 van 21 oktober 1986

In zake : de prejudiciële vraag gesteld door het Arbeidshof te Brussel bij arrest van 24 september 1984 in de zaak van de N.V. INTERNATIONAL MOTOR COMPANY tegen wijlen DE WOLF Henri.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit :

de heren voorzitters J. DELVA en E. GUTT,
de heren rechters W. CALEWAERT, D. ANDRE, F. DEBAEDTS, L. DE GREVE en M. MELCHIOR,

bijgestaan door de heer griffier L. POTOMS,

onder voorzitterschap van de heer J. DELVA,

wijst na beraad het volgende arrest :

I. DE FEITEN EN DE VOORAFGAANDE RECHTSPLEGING

De heer DE WOLF Henri, wonende te Braine l'Alleud, trad op 16 april 1974 in dienst van de N.V. INTERNATIONAL MOTOR COMPANY, met maatschappelijke zetel te 1040 Brussel, Tervurenlaan 2.

Bij aangetekend schrijven van 5 mei 1981 werd hem kennis gegeven van een opzeggingstermijn van 28 dagen die inging op 11 mei 1981 en verstreek op 5 juni 1981.

Uit de feiten vastgesteld door het arrest van het Arbeidshof te Brussel van 24 september 1984 blijkt dat de heer DE WOLF Henri op doorlopende wijze werd tewerkgesteld in de exploitatiezetel van zijn werkgever, die gelegen is te Machelen-Diegem in het Nederlandse taalgebied.

Bij vonnis van 21 juni 1983 veroordeelt de Arbeidsrechtbank te Brussel de werkgever tot het betalen van een vergoeding wegens onrechtmatige inhouding op het loon en tot het betalen van een vergoeding wegens willekeurige afdanking.

Bij arrest van 24 september 1984 beslist het Arbeidshof te Brussel dat het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 inzake de bescherming van de vrijheid van het taalgebruik van de Franse taal in de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsook van akten en documenten van ondernemingen opgelegd door de wet en de reglementen hier toepassing vindt. Uit de economie van artikel 1, al. 1, van het decreet van 30 juni 1982 blijkt volgens het Hof dat het decreet ook van toepassing is op de sociale betrekkingen tussen werkgevers en werknemers die zich in het Frans uitdrukken en die tewerkgesteld zijn in een exploitatiezetel die in het Nederlandse taalgebied gevestigd is. Luidens artikel 1, alinea 2-b, van het decreet van 30 juni 1982 worden beschouwd als werkers die zich in het Frans uitdrukken, de werknemers die in de Franse taal zijn

ingeschreven in de bevolkingsregisters en drager zijn van een Franstalige identiteitskaart, wat het geval is van geïntimeerde die ingeschreven is in de bevolkingsregisters van Braine l'Alleud. Het decreet van de Nederlandse Cultuurgemeenschap van 19 juli 1973 is volgens het Hof eveneens van toepassing. Het bepaalt dat voor de werknemers die tewerkgesteld zijn in een in het Nederlandse taalgebied gevestigde exploitatiezetel de sociale betrekkingen met hun werkgever in het Nederlands moeten geschieden.

Het Arbeidshof stelt vast dat een conflict bestaat tussen het decreet van 19 juli 1973 van de Nederlandse Cultuurgemeenschap en het decreet van 30 juni 1982 van de Franse Gemeenschap en beslist een prejudiciële vraag aanhangig te maken bij het Arbitragehof in de hierna onder 1.A.1. aangehaalde bewoordingen.

II. DE RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door indiening van een expeditie van voormelde verwijzingsbeslissing, ter griffie ontvangen op 27 december 1984, conform artikel 16 van de wet van 28 juni 1983 houdende de inrichting, de bevoegdheid en de werking van het Arbitragehof.

Bij beschikking van 7 februari 1985 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel van het Hof aangewezen conform de artikelen 46, § 1, 48 en 49 van de organieke wet van 28 juni 1983.

Het bij artikel 58 van deze organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 16 april 1985.

De bij de artikelen 60 en 113 van dezelfde organieke wet voorgeschreven kennisgevingen zijn gedaan bij aangetekende brieven ter post afgegeven op 17 april 1985 en aan de geadresseerden bezorgd op 18 april 1985.

De Vlaamse Executieve en de Executieve van de Franse Gemeenschap hebben respectievelijk op 10 mei 1985 en 17 mei 1985 een memorie ingediend.

Bij verzoekschrift van 21 mei 1985 heeft de Executieve van het Waalse Gewest een verlenging gevraagd van de in artikel 69 van de organieke wet van 28 juni 1983 bepaalde termijn voor het indienen van een memorie.

Bij beschikking van 23 mei 1985 heeft de voorzitter in functie dit verzoek niet-ontvankelijk verklaard.

Bij beschikking van 25 juni 1985 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest dient te worden gewezen met zes maanden verlengd.

Bij brief van 18 november 1985 van de hoofdgriffier van het Arbeidshof te Brussel is het Hof in kennis gesteld van het overlijden van de heer Henri DE WOLF.

Op 18 juni 1986 heeft voornoemde hoofdgriffier aan het Hof kennis gegeven van de hervatting van het geding voor het Arbeidshof door mevrouw Liliane WOUTERS, weduwe van Henri DE WOLF, de heer Patrick DE WOLF en de heer Philippe DE WOLF, erfgenamen van wijlen Henri DE WOLF.

Bij beschikking van 27 juni 1986 heeft de voorzitter in functie de in artikel 69 van de organieke wet van 28 juni 1983 bepaalde termijn tot 14 augustus 1986 verlengd.

Bij beschikking van 16 september 1986 heeft het Hof beslist dat de zaak in staat is en de dag van de terechtzitting bepaald op 9 oktober 1986.

Van deze beschikking is aan de partijen kennis gegeven en van de datum van de terechtzitting zijn hun advocaten in kennis gesteld bij aangetekende brieven ter post afgegeven op 17, 19 en 23 september 1986 en aan de geadresseerden bezorgd op 18 en 24 september 1986.

Ter terechtzitting van 9 oktober 1986

- zijn verschenen :

Mr. P. VAN ORSHOVEN, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Executieve, Jozef II-sstraat 30, 1040 Brussel;

Mr. P. LEGROS, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Executieve van de Franse Gemeenschap, Kunstlaan 19 A-B, 1030 Brussel;

Mr. V. THIRY, advocaat bij de balie te Luik, voor de Executieve van het Waalse Gewest, Kunstlaan 19 H, 1040 Brussel;

Mr. Th. DEMASEURE, advocaat bij de balie te Brussel, voor L. WOUTERS, weduwe H. DE WOLF, voor P. DE WOLF en voor Ph. DE WOLF, erfgenamen van wijlen H. DE WOLF, allen wonende te BRAINE-L'ALLEUD, avenue de la Grande Armée 85;

- hebben de rechters-verslaggevers, de heren CALEWAERT en ANDRE verslag uitgebracht;

- zijn Mrs. VAN ORSHOVEN, LEGROS, THIRY en DEMASEURE gehoord in hun pleidooien, onder meer betreffende de weerslag van de rechtspraak van het Hof inzake het gebruik van de talen in de sociale betrekkingen op de verdere afhandeling van onderhavige zaak;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 52 en volgende van de organieke wet van 28 juni 1983, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Arbitragehof.

III. IN RECHTE

Wat de prejudiciële vraag betreft

1.A.1. De prejudiciële vraag wordt door het Arbeidshof als volgt geformuleerd :

"Moet een werkgever in de sociale betrekkingen met een werknemer die hij op bestendige wijze tewerkstelt in een exploitatiezetel die in het Nederlandstalig gewest gevestigd is, het Nederlands of

het Frans gebruiken, indien deze werknemer, overeenkomstig het decreet van 30 juni 1982, geacht wordt zich in het Frans uit te drukken".

1.A.2. Het Arbitragehof ontleent zijn bevoegdheid aan de organieke wet van 28 juni 1983. In deze zaak moet het uitspraak doen op grond van artikel 15, § 1, van de organieke wet van 28 juni 1983 dat bepaalt :

"Het Arbitragehof doet bij wijze van prejudiciële beslissing, uitspraak bij wege van arrest op vragen omtrent :

- a) de schending door een wet of een decreet van de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten;
- b) onverminderd a), elk conflict tussen gemeenschapsdecreten of tussen gewestdecreten, die uitgaan van verschillende wetgevers en voor zover het conflict ontstaan is uit hun onderscheiden werkingsfeer".

1.B.1. Het Hof zal zich derhalve moeten uitspreken over volgende vragen :

1° Schendt het decreet van de Nederlandse Cultuurgemeenschap van 19 juli 1973 de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, door te bepalen dat de sociale betrekkingen tussen de werkgever en de werknemer in het Nederlands dienen te geschieden, wanneer de exploitatiezetel in het Nederlandse taalgebied is gelegen ?

2° Schendt het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, door te bepalen dat de sociale betrekkingen tussen de werkgever en de werknemer in het Frans dienen te geschieden, wanneer de werknemer overeenkomstig dit decreet geacht wordt Franstalig te zijn ?

3° Mocht geen van beide normen door bevoegdheidsoverschrijding zijn aangetast, staat men hier dan voor een conflict als bedoeld in artikel 15, § 1, b) van de organieke wet van 28 juni 1983 en zo ja, hoe dient dit conflict te worden opgelost ?

2.A.1. De Vlaamse Executieve is in haar memorie van oordeel dat het decreet van 30 juni 1982 van de Franse Gemeenschap de regels schendt die door artikel 59bis, § 4, van de Grondwet worden bepaald voor het vaststellen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat en de Gemeenschappen, in de mate dat dit decreet van toepassing is op "les personnes physiques ou morales (...) employant ou occupant du personnel (...) ou des travailleurs d'expression française". Op grond van deze territoriale bevoegdheidsomschrijving kan de Franse Gemeenschap het taalgebruik slechts regelen voor toestanden - in casu sociale betrekkingen tussen werkgevers en hun personeel - die aansluiting vinden bij het eentalig Franse taalgebied, met uitzondering van de randgemeenten en de gemeenten van het Malmédysse die daarvan deel uitmaken. De gehanteerde aanknopingscriteria moeten toelaten een reële en uitgesproken of intense band vast te stellen tussen dit bevoegdheidsgebied en de toestand die bij decreet wordt geregeld. Noch de moedertaal van een persoon, noch de door hem gebruikte taal, komen in aanmerking als criterium voor de onderwerping van rechtssubjecten aan een regeling van de gemeenschappen. Derhalve schendt artikel 1, eerste lid,

laatste vijf woorden, en artikel 1, tweede lid van het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982, artikel 59bis, § 4, van de Grondwet. Dit decreet kan derhalve in onderhavige zaak geen toepassing vinden, zodat het taalgebruik van deze sociale relatie uitsluitend beheerst wordt door het decreet van de Nederlandse Cultuurgemeenschap van 19 juli 1973.

Bij conclusie van 30 september 1986 verzoekt de Vlaamse Executieve het Hof te zeggen voor recht dat :

1. de prejudiciële vraag zonder voorwerp is in de mate zij betrekking heeft op de lokalisatiecriteria "occupant ou employant (...) des travailleurs d'expression française" in het decreet van 30 juni 1982, of "die personeel in het Nederlandse taalgebied tewerkstellen" in het decreet van 19 juli 1973, nu deze beide criteria door het Arbitragehof werden vernietigd bij zijn respectieve arresten van 30 januari 1986;

2. het lokalisatiecriterium "die een exploitatiezetel in het Nederlandse taalgebied hebben" in het decreet van 19 juli 1973, blijkens het arrest van het Arbitragehof nummer 10 van 30 januari 1986, geen schending inhoudt van de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, in de mate dat daarmee geen situaties worden geregeld die krachtens artikel 59bis, § 4, tweede lid van de Grondwet aan de bevoegdheid van de decretale wetgever zijn onttrokken.

2.A.2. De Executieve van de Franse Gemeenschap wijst er in haar memorie op dat het Arbeidshof te Brussel terecht de onmiddellijke toepasselijkheid van het decreet van 30 juni 1982 toelaat op geschillen die ontstaan zijn voor de afkondiging van dit decreet, doch welke nog niet beslecht zijn op dat ogenblik. Deze Executieve is van oordeel dat er in onderwerpeijk geval sprake is van een normenconflict in de zin van artikel 15, § 1, b) van de organieke wet van 28 juni 1983, zodat het Arbitragehof de oplossing afhankelijk moet maken van de feitelijke toedracht van de zaak. Beide partijen lijken Franstalig te zijn, de ene gedomicileerd in het Franse taalgebied, de andere in een tweetalig gebied. De aanknopng met het Nederlandse taalgebied, op grond van de vestigingsplaats van de exploitatiezetel en de plaats van tewerkstelling, lijkt van ondergeschikt belang, ten aanzien van de bedoelingen en het belang van de partijen. Een Franstalige werknemer die in een ééntalig Frans gebied gedomicileerd is en waarvan de betrekkingen met een firma die haar zetel in Brussel heeft in zijn taal verlopen, kan aan deze laatste geen enkel verwijt toesturen. De rechter moet zich bij de behandeling van geschillen laten leiden door de regelen ingegeven door de goede trouw en de billijkheid.

Over het decreet van 19 juli 1973

3.B.1. Het decreet van 19 juli 1973 van de Nederlandse Cultuurgemeenschap regelt het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede voor de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

Op het tijdstip van de feiten en vóór het arrest van het Arbitragehof van 30 januari 1986 (Rolnummer 24), was dit decreet, naar luid van artikel 1, eerste lid, "van toepassing op de natuurlijke en rechtspersonen die een exploitatiezetel in het Nederlandse taalgebied hebben of die personeel in het Nederlandse taalgebied tewerkstellen".

Bij voormeld arrest van 30 januari 1986 heeft het Hof uitspraak gedaan over een verzoek tot vernietiging van het decreet van 19 juli 1973, ingesteld door de Franse Gemeenschapsexecutieve.

Het Hof heeft het decreet van 19 juli 1973 vernietigd in zoverre het toepassingsgebied ervan, zoals het was omschreven in artikel 1, gemeenten of groepen van gemeenten van het Nederlandse taalgebied omvatte, palend aan een ander taalgebied en waar de wet het gebruik van een andere taal dan die van het gebied waarin zij gelegen zijn, voorschrijft of toelaat. Bovendien heeft het Hof in artikel 1, eerste lid, van hetzelfde decreet de woorden "of die personeel in het Nederlandse taalgebied tewerkstellen" vernietigd.

Op grond van artikel 7, § 1, van de organieke wet van 28 juni 1983 hebben de door het Arbitragehof gewezen vernietigingsarresten een absoluut gezag van gewijsde vanaf hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad. De vernietiging heeft bovendien terugwerkende kracht, zodat de vernietigde norm of het vernietigde gedeelte van de norm geacht wordt nooit te hebben bestaan.

3.B.2. Uit voormeld arrest vloeit voort dat het decreet van de Nederlandse Cultuurgemeenschap van 19 juli 1973 de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten niet schendt, door te bepalen dat de sociale betrekkingen tussen de werkgever en de werknemer in het Nederlands dienen te geschieden, wanneer de exploitatiezetel in het Nederlandse taalgebied is gelegen, met uitzondering van de gemeenten, bedoeld in artikel 59bis, § 4, van de Grondwet.

Over het decreet van 30 juni 1982

4.B.1. Wat de toepasselijkheid van het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 betreft op de feiten van de zaak die tot verwijzing aanleiding heeft gegeven, moet erop worden gewezen dat de verwijzingsrechter, en hij alleen, gerechtigd is om zich uit te spreken over de toepasselijkheid in de tijd van een norm op een zaak die bij hem aanhangig is en om in voorkomend geval te beslissen of aangaande die norm een vraag aan het Hof dient te worden gesteld.

Het Hof dient derhalve niet te oordelen welke bepalingen toepassing vinden op de feiten van het geschil.

4.B.2. Het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 regelt het gebruik der talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsmede de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

Op het tijdstip dat de prejudiciële vraag werd gesteld en voor het arrest van het Arbitragehof van 30 januari 1986 (rolnummer 8), was dit decreet, ingevolge artikel 1 ervan, toepasselijk op natuurlijke personen of op rechtspersonen die hun maatschappelijke zetel of een exploitatiezetel hebben in het Franse taalgebied of die er gedomicilieerd zijn of die personeel in het Franse taalgebied of Franstalige werknemers tewerkstellen of in dienst hebben. Artikel 1, in fine, somde een aantal vermoedens van Franstalig-zijn op.

Bij voormeld arrest van 30 januari 1986 heeft het Hof uitspraak gedaan over een beroep tot vernietiging van het decreet van 30 juni 1982, ingesteld door de Vlaamse Executieve.

Het Hof heeft in artikel 1 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 de woorden "ou des travailleurs d'expression française" ("of werkers die zich in het Frans uitdrukken") vernietigd.

Op grond van artikel 7, § 1, van de organieke wet van 28 juni 1983 hebben de door het Arbitragehof gewezen vernietigingsarresten een absoluut gezag van gewijsde vanaf hun bekendmaking in het Belgisch Staatsblad. De vernietiging heeft bovendien terugwerkende kracht, zodat de vernietigde norm of het vernietigde gedeelte van de norm geacht wordt nooit te hebben bestaan.

Uit voormeld arrest vloeit voort dat het gedeelte van de prejudiciële vraag dat betrekking heeft op het decreet van 30 juni 1982 zonder voorwerp is.

Om deze redenen,

Het Hof,

zegt voor recht :

1. Het decreet van de Nederlandse Cultuurgemeenschap van 19 juli 1973 "tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen" schendt niet de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten door te bepalen dat de sociale betrekkingen tussen de werkgever en de werknemer in het Nederlands dienen te geschieden, wanneer de exploitatiezetel in het Nederlandse taalgebied is gelegen, met uitzondering van de gemeenten bedoeld in artikel 59bis, § 4, van de Grondwet.

2. Ten gevolge van het arrest van het Hof van 30 januari 1986 waarbij in artikel 1 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 "relatif à la protection de la liberté de l'emploi des langues et de l'usage de la langue française en matière de relations sociales entre les employeurs et leur personnel ainsi que d'actes et documents des entreprises imposés par la loi et les règlements" ("inzake de bescherming van de vrijheid van het taalgebruik van de Franse taal in de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsook van akten en documenten van ondernemingen opgelegd door de wet en de reglementen") de woorden "ou des travailleurs d'expression française" ("of werkers die zich in het Frans uitdrukken") werden vernietigd, is de prejudiciële vraag zonder voorwerp met betrekking tot dit decreet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 55 van de organieke wet van 28 juni 1983, op de openbare terechtzitting van 21 oktober 1986.

De griffier,
Lucien POTOMS.

De voorzitter,
Jan DELVA.